ANARCHISTICKÝ ZPRAVODAJ

ZDOLA

07/2013
nane paťiv

dobrovolný příspěvek
5 Kč / 20¢

vydává Československá anarchistická federace

Třetí svět za humny

Tonda Kováč

Romové jsou v České a Slovenské republice vyloučenou skupinou postiženou chronickou chudobou se všemi jejími negativními důsledky, jako je nízká úroveň dosaženého vzdělání, vysoká míra nezaměstnanosti a kriminality. Tuto etnickou menšinu provází stigma chudoby a rasové nesnášenlivosti již od příchodu do střední Evropy a na území dnešního Česka a Slovenska. Už v Dalimilově kronice se píše *„o potulných Kartasech, kteří přišli do Českých zemí roku 1239 nebo 1240, žebrali slovy Kartam bóh (Mám hlad), byli podivně oblečení a údajně vyzvídali pro Mongoly“.*[1] O *„černém Cikánovi“* se píše na počátku 15. století v popravčí knize Rožmberků. Císař Leopold I. vydal roku 1688 dekret o vypovězení Cikánů z České země. O pár let později nařízení zpřísnil a prohlásil Cikány za psance. Každý dopadený muž měl být zabit. Kočovní Romové byli věšeni, mrzačeni a vyháněni i za Josefa I. a Karel VI. tento hon korunoval v roce 1721 rozšířením práva zabíjet i romské ženy. To jsou informace, o kterých se nám paní učitelka při hodinách dějepisu na základní škole nezmínila.

Žít v permanentní válce...

Mírný obrat v pětisetleté válce proti nezvanému kacířskému živlu a špiónovi nepřátelských barbarských vojsk nastal za vlády Marie Terezie. Netýkal se však České země, ale spíše Sedmihradska a Uher. Císařovna tedy nejprve „zmírnila“ již tradiční vybíjení na mrskání, cejchování a vyhošťování. K popravám mělo nově docházet až při opětovném návratu vyhoštěného. Její další dekret již připomíná asimilační projekty současnosti a posunuje ryze otevřený konflikt do konfliktu, který se blíží spíše válce nízké intenzity. K vybíjení a vyhošťování Romů docházelo za přihlížení lokálních autorit nadále, ale oficiální dekret nařizoval navracet lapené tuláky do jejich rodišť, kde měli být vedeni k rolnickému životu.

Takovým byla změněna jména na necikánská, bylo jim zakázáno používat rodný jazyk a tradiční specifický oděv. Byli trestáni za uznávání svých etnických autorit a povinni přijmout katolickou víru.[2]

Za první republiky byly anticikánské dekrety sloučeny s dekrety proti potulce. Roku 1927 vešel v platnost Zákon o potulných cikánech (117/1927 Sb. n. a z.), nařizující policii vést zvláštní evidenci. Dochází tak k vytváření rozsáhlé databáze cikánského obyvatelstva, jsou vydávány zvláštní cikánské identifikační karty a kočovnické živnostenské listy. V následující éře dochází opět k obratu a rozpoutání otevřené anticikánské války.

Roku 1937 vydává říšský vůdce SS Heinrich Himmler výnos o preventivním potírání zločinnosti. V něm konkrétně označuje za asociály odmítající pracovat a páchající trestnou činnost cikány, cikánské míšence a osoby praktikující cikánský způsob života. Výnos o preventivním potírání zločinnosti byl následován Výnosem o potírání cikánského zlořádu. Došlo k evidenci všech Romů a spuštění vlny hromadného věznění a deportací do koncentračních táborů.[3] Odhad počtu romských obětí holocaustu činí 220 až 800 tisíc. Bolševická diktatura pak pokračovala v taktice války nízké intenzity, zato stejně špinavé jako za éry císařovny Marie Terezie. Dochází k masivnímu věznění a odsuzování k nuceným pracím každého, kdo se nepřizpůsobil institucionálnímu řádu. Je uplatňována násilná integrační i segregační politika, jejímž dědictvím je např. známé mostecké sídliště Chánov.

(pokračování na str. 2)

Editorial

Dostalo se vám do rukou sedmé číslo anarchistického zpravodaje Zdola. Jelikož jsme přesvědčeni, že je potřeba donekonečna vyvracet předsudky a mýty, které ve společnosti kolují o Romech, věnovali jsme tento výtisk problému anticiganismu. Jako název jsme zvolili romský výraz „nane paťiv“ – bez úcty. Úcty se totiž Romům v České republice, na Slovensku ani v dalších zemích v žádném případě nedostává. A ačkoliv čelí těm nejmizernějším podmínkám, zdaleka nejsou sami. V prostředí drsné konkurence, ziskuchtivosti a falešné hry na demokracii jsou znevýhodněny i další společenské skupiny. Ani absolventi, ženy, nemocní, hendikepovaní, sexuální menšiny… a všichni, kteří překročili „hranici produktivního věku“, nemají stejně jako Romové na růžích ustláno.

Ani obyčejnému pracujícímu člověku se nedostává důstojných životních podmínek či společenského a kulturního vyžití, jež zasluhuje. Máme mnoho společného, proto nezbývá než vyvinout maximální snahu v porozumění jeden druhému. Nezbývá než se společně postavit šťváčům, zkorumpovaným vládám a zlatokopům. Oni jsou skutečnými parazity stojícími za nelehkou situací dneška. Na jedné straně rekordní nezaměstnanost, holobyty a útlé rodinné rozpočty, na straně druhé výsměch politiků a strmě stoupající počet dolarových milionářů. Tak jako oni nám, ani my jim nenecháme nic zadarmo. Nechť se bojí našeho společného hlasu.

Redakční kolektiv, csaf@csaf.cz

Pogrom pro korunu

- MN -

Jaký podíl má zneužívání sociálních dávek na ekonomické situaci země? Podle mnohých politiků a většinového obyvatelstva nemalý. Vždyť čteme denně o milionech a miliardách na příspěvcích. Chudí prý představují přílišnou zátěž pro státní pokladnu.

Z úst politiků slýcháváme astronomické částky, které ruinují státní rozpočet. Dovídáme se o bezohledných zlodějích, kteří zneužívají štědrosti státu a neoprávněným pobíráním finanční pomoci způsobují zoufalou ekonomickou situaci. Abychom si na malém přiblížili, jak macešsky se chová velká politika ohledně zneužívání sociálních dávek, představme si stát jako pokladníka rodiny, jejíž měsíční výdaje činí 11 568 korun. Dostaneme se tak do čísel, která si umíme snadno představit a jejichž výše nám neznemožní prohlédnout si je zblízka.

Na všechny sociální výdaje, u kterých má správce rodinného rozpočtu podezření ze zneužívání, vydá zhruba 580 korun, to znamená 5 % svých celkových výdajů. Nejvíce vyplatí dcerám s malými dětmi – 277 korun. U nich je však zneužívání krajně nepravděpodobné: předstírání těhotenství, porodu a existence dítěte odhalí i průměrný úředník. Druhá nejvyšší položka je pro nezaměstnané, kteří nemají žádný příjem – 133 Kč. Zde je zneužití pravděpodobnější, nevděčníci mohou potajmu pracovat. Po důkladné, pro nemajetné příbuzné ponižující kontrole odhalil ve všech sociálních výdajích zneužití ve výši jedné koruny čtyřiceti haléřů (0,01 % všech výdajů).[1] Obvinil své příbuzné z příživnictví, spílá jim do parazitů a přesvědčuje sebe i ostatní, že ty ostudné 3 padesátníky způsobily dluhy a ekonomickou krizi rodiny.

Z oběti viníkem

Z oficiálních statistik ministerstva je zjevné, že zneužívání sociálních dávek je z hlediska státního rozpočtu věc nicotná a okrajová a že její vliv na celkový ekonomický stav země je srovnatelný s dopadem nákupu sirek na rodinný rozpočet. Připusťme, že některá zneužívání se neodhalí, počet by mohl vzrůst i na čtyři či pět krabiček sirek. Proč je tedy zneužívání tak často zmiňováno jako potíž nejpalčivější? Stigmatizace příjemců sociálních dávek slouží jako nástroj udržení politické moci. Nafukování zástupného problému sociálních dávek sice nevyřeší ekonomickou krizi, ale pomůže udržet se u moci těm, kteří krizi zapříčinili nebo z ní alespoň těží. Politici a jejich sponzoři doufají, že frustrovaná upadající střední vrstva nasměruje svůj hněv na ty ze dna. Předhodí jim „pobírače sociálních dávek“. Fakt, že nejchudší nejsou příčinou, ale důsledkem společenských problémů, a jsou tedy obětí a nikoli viníkem, jim v bezohledném boji o moc nepřekáží. Využívají tak obecnou tendenci protivit si ty skupiny, do kterých člověku hrozí ekonomický propad, a skutečnost, že tyto skupiny nejsou schopny účinné obrany. Obětní beránek musí být bezmocný. Chudí Romové jsou tak ideální obětí, ačkoli se dá předpokládat, že jejich podíl na 1Kč 50h nebude většinový.

(pokračování na str. 2)

Aby se lidi konečně ozvali a navzájem se podpořili

Připravili Dagmar Magincová a Miroslav Nosek

Rozhovor s Imrichem Horvátem o aktivismu, sjednocení Romů a posledních obyvatelích Přednádraží

Imrich Horvát žije v ostravské čtvrti Přívoz, je to jeden z původních obyvatel Přednádraží. Je mu 21 let, má základní školu, zatím nebyl v evidenci pracovního úřadu, veškerý čas věnuje boji za důstojné řešení dalšího života ostravských Romů.

V současnosti se podílí na organizování rekonstrukce a provozu domu číslo 8 v Přednádraží a organizuje akce, které by měly aktivizovat Romy napříč všemi regiony pro vybudování vzájemné solidarity a následné svépomoci a samosprávy. Na místních úřadech a institucích není Imrich Horvát nijak závislý, nemá děti a nepobírá žádné dávky, takže na něj neplatí výhrůžky ani vydírání města či nevládek, obvykle uplatňované na ostatní Romy.

Přednádraží teď vypadá jako po bitvě. Jak staré jsou ty domy?

Tyhle domy jsou staré víc než sto let a mají i historický význam – bylo to za války shromaždiště Židů k transportům do ghett a koncentračních táborů.

Takže je to i pietní místo. Oslovili jste kvůli tomu někoho?

Ano, ale odpověď zatím odnikud žádná nepřišla.

Tady v té proluce něco bylo?

Tady stával dům od města. Byla v něm vadná kanalizace, a tak najednou zmizel. Nechali ho zbořit.

Kde jsou současní obyvatelé? Je tu dost pusto.

Ale jednu dobu jsme tu měli i turisty. To třeba přijel autobus, vystoupili lidi s foťákama. Říkal jsem si, to se spletli nebo co. Jenže oni se tady procházeli a všude se dívali, tak jsem šel k nim zeptat se, co tu hledají. A oni na to, my nejsme odtud, ale viděli jsme to ve zprávách, tak jsme to chtěli vidět i naživo. Tak jsem si řekl, že je to tu už turistická oblast.

A jsou tu i určité skupiny lidí, kteří mají radost z toho, jak to tu vypadá, a chodí se dívat. Návštěvky jako vy vidí tyhle zbytky. Lidi, co tu žili dvacet let jako já, tu byli doma, znali se navzájem, měli tu sousedy a kamarády. To už tu nebude. My tu měli partu, zažívali jsme první lásky. Vzadu byla taková pivnice, tam jsme se scházeli, byla tam sranda, bavili jsme se. Měli jsme to tady rádi, protože nás tu nikdo neomezoval, byli jsme uzavřená komunita, oddělená dálnicí. Mohli jsme tu žít podle svého. Teď už nesmíme nic. Nesmíme tu už ani být. Už jsme squatteři. Jsme tu nezákonně.

Celá léta se majitel kanalizace nestaral o to, že je nefunkční a ohrožuje zdraví obyvatel domů. Pak se to zveřejnilo a úřad se rozhodl okamžitě obyvatele vystěhovat do ubytoven.

Většina lidí by tehdy ani nechtěla odejít, nešli by na ty ubytovny, ale přišel sociální pracovník a řekl, jestli se neodstěhujete do 11. října, tak vám posbírám všechny děti. A u nás je to tak, že uděláme všechno, aby nám nevzali děti. Děcka jsou první poslední. Takže i moje máma šla. Zůstaly dvě rodiny, které mají děti. Nešli na ubytovny, a doteď jim ani jedno děcko nevzali. A to tam jednu dobu byla taková situace, že netekla voda, nešla elektřina, topení, nešlo nic. Ty děti jsou tam doteďka.

To je věc, která se dopředu nedá odhadnout, a riskovat odebrání dětí s tím, že je skoro nemožné dostat je zpátky, nikdo nechce.

Jasně že to nechtěli riskovat. Já se jim nedivím. Ani já nebojuju za to, aby se tu ještě uchytil život. Tady už se nemá co uchytit. I kdyby se všechno povedlo, zůstal by tu jediný dům. Tady už je konec. Kvůli dvaceti sedmi obyvatelům se tahle ulice nespraví.

(pokračování na str. 3)

Třetí svět za humny

(dokončení ze strany 1)

V polistopadovém kapitalistickém režimu dochází k částečnému uvolnění institucionálního dohledu a plně se projevují důsledky osmisetleté rasové války. U většinové společnosti přetrvávají předsudky minulých let. Romská menšina se uzavírá před výpady přizpůsobivých gádžů do izolace. V divokém konkurenčním prostředí se Romové stávají terčem ambiciózních zastupitelů a anticiganismus mnohým z nich slouží jako výtah do pater vysoké politiky. Romský dělník nesoucí si svá historická stigmata nemá šanci uspět v drsném prostředí trhu práce. S příchodem globální krize tvrdě dopadá neoliberální úsporná agenda na nejchudší třídu, do které velká část romské menšiny spadá. Velká část Romů musí čelit nové, ale stejně tvrdé podobě segregační politiky. Tentokrát v režii téměř volného trhu. Mnozí se stávají nástrojem krátkodobého chladného zisku developerských společností a lokálních autorit. Brzy tak dochází k prvním otevřeným demonstrativním projevům rasismu občanské společnosti, živeným neonacistickými spolky a mocenskými zájmy mnohých politiků.

... a v permanentní nenávisti

Samozřejmě to nebyli a nejsou pouze panovníci, elity, instituce a represivní složky státu, kdo vede proti romské menšině permanentní válku. Při svém tažení se mohou po staletí spoléhat i na podporu velké části společnosti. Otázkou, proč lidé vybíjí svou agresivitu na slabších vrstvách společnosti, aniž by k tomu měli racionální či ekonomické důvody, aniž by k tomu byli donucováni, se zabývá mnoho filozofů. Milan Valach v knize Svět na předělu píše: *„... člověk se rodí a osvojuje si kulturu a charakter vztahů mezi lidmi určovaných v rozhodující míře právě těmito institucemi, neboť jsou to ony, jež řídí jeho každodenní život.“*[4] Taková praxe je samozřejmě národními i lokálními autoritami zvesela přiživována. Legitimizuje totiž společenský systém založený na útlaku jednoho člověka druhým a stabilizuje jejich privilegované postavení. Pokud je charakter systému autoritářský, je autoritářský charakter i většiny v něm žijících lidí.

„Ten, kdo vládl druhým, nacházel ve své moci potvrzení své výjimečné hodnoty, a proto cítil rozkoš ze své vlády nad nimi. Avšak i ovládaní mohli nacházet podobně zvrácenou rozkoš ze svého podrobení a společenské méněcennosti. Protože jen málokdo byl čistě vládnoucím či ovládaným, nacházela se většina lidí současně v obou těchto vztazích. To znamená, že konkrétní člověk byl podroben těmi, kdo měli nad ním moc, aby sám vystupoval jako vládnoucí vůči těm, kdo mu byli podřízeni (a to i v rodině: muž vládne ženě, rodiče dětem apod.),“ píše dále Valach.[5] Posvěcení hierarchie však není jediný důvod, proč autority dodnes podněcují a živí rasovou nesnášenlivost a šovinismus všeho druhu. Mezi další a neméně významné patří odvrácení pozornosti od protispolečenských opatření a zákonů, a také od zpronevěry a rozkrádání veřejného majetku.

Bída v sousedství

V souvislosti s rasovou válkou, které musejí Romové od nepaměti čelit, se musí liberalistická mantra o tom, kterak *„má každý stejnou šanci být úspěšný“* jevit jako nejapný žert. Romové mají startovací čáru posunutou mnohem dále než většinová společnost. Mnohem dále a mnohem hloub. Po dlouhých osm set let jsou v Česku, na Slovensku a dalších zemích terčem nejtvrdšího mocenského útlaku. Pro každý režim, ať už je v řízi monarchů, katolíků, nacistů, bolševiků nebo kapitalistů, patří jejich jinakost mezi největší problémy. Jedna z teorií o počátku jejich kočování považuje za hlavní důvod jejich sociální postavení v zemi původu, Indii. Zde měli být nejnižší a opovrhovanou kastou, tzv. nedotýkatelní (dalité). Tomuto postavení neunikli ani po příchodu do Evropy a pronásleduje je dodnes. Lidé, kteří trpí absencí pravidelného příjmu, si musí zajistit prostředky jakýmikoliv způsoby. Vedle závislosti na systému sociální pomoci vstupují nejčastěji do sféry šedé ekonomiky. Jako krátkodobé řešení se lidem v nouzi může jevit také půjčka. Mnozí jsou tak brzo lapeni v dluhové pasti a stávají se oběťmi lichvářů a obchodníků s chudobou, mezi něž patří i lokální zastupitelé a celebrity současného politického uspořádání. Vedle drobných krádeží se pak jako poslední možnost jeví loupežná přepadení, prodej drog a prostituce. Na druhou stranu se ze strany chudých nejedná o kriminalitu, která by ve větší míře škodila celé společnosti. Netýká se jich závažná hospodářská kriminalita ani organizovaný zločin, naopak se sami stávají jejich obětí.

Velká část Romů žije z příjmů na hranici absolutní chudoby, které jsou porovnatelné s příjmy v Africe a nejchudších zemí Asie. *„Koláč, ktorý sa rozdeľuje medzi najchudobnejších, je veľmi malý. Predstavuje takmer zanedbateľný zlomok [z veřejného rozpočtu]. Nezodpovedá tej predstave o mnohopočetných rodinách, ktoré sú najmä poberateľmi dávok,“* potvrzuje paní Kusá v ojedinělé reportáži na TV JOJ. *„Máme tu veľkú skupinu ľudí, ktorí naozaj žijú z niečoho ako jedno euro na deň pre jednu osobu, a to je strašne málo peňazí. To si nevieme často predstaviť, keď sa povie 250 euro, alebo 320 euro za mesiac, tak to možno niekomu znie ako veľa peňazí, ale keď ste štvorčlenná rodina, tak si z toho veľmi ťažko urobíte vnútorný rozpočet. Musia šetriť každú korunu, musia kupovať nejlacnejšie potraviny a niekedy sú vystavení existenčným problémom s bývaním,“* vyvrací fámy, které kolují po internetu na Slovensku, ale i v Čechách, Laco Oravec z Nadácie Milana Šimečku. Studie světové banky vypovídá, že běžná romská rodina žije ze šedesáti procent toho, co má k dispozici běžná neromská rodina.[6]

Situace ve slovenských romských osadách je nejkritičtější. V České republice však romské osady zanikly během druhé světové války v důsledku holocaustu. Převážná část romské populace v ČR obývá vyloučená sídlištní ghetta v okolí velkých měst, jejichž průmyslová sláva zanikla v průběhu transformace na tržní hospodářství. *„Podle některých odhadů žije až 80 % českých Romů ve městech, zatímco na Slovensku žije naopak až 80 % Romů na venkově.“*[7] Dalším typickým obydlím jsou *„roztroušená chudá obydlí umístěná převážně ve staré chátrající zástavbě“* v malých městech a obcích.[8] Podmínky, ve kterých nejchudší přebývají, berou lidem veškerou důstojnost. Jedná se o holobyty s předraženým nájmem. Není výjimkou, když v místnosti o rozměrech 20 metrů čtverečních žije osmičlenná rodina. Místnosti jsou často bez elektřiny, na celém patře je jedna společná kuchyňka, záchodová mísa, umyvadlo a sprcha. Na stropě vzkvétá plíseň a šíří se úplavice, štěnice, švábi a svrab. Děti nemají žádný prostor na hraní a na učení. Celá rodina spí na několika starých spojených matracích. Jejich obyvatelé nepřekvapivě často marodí. František Kostlán popisuje situaci v Ostravě: *„Jako takový průměrný případ (ani nejhorší, ani nejlepší) slouží jedna z ubytoven v Cihelní ulici. Dospělí zde platí 3500 měsíčně na hlavu, každé z dětí pak 2000 korun. Rodina s pěti dětmi tedy za jeden zhruba dvacetimetrový pokoj zaplatí 17 tisíc korun měsíčně. Část z toho zaplatí stát na doplatcích na bydlení. Ale protože tito lidé doslova živoří za pár korun (žádné pohádkově vysoké sociální dávky na ně nikde nečekají), je i ta částka, kterou musejí zaplatit za bydlení v ubytovně ze svého, stále hodně vysoká. Častokrát vyšší, než by dali za nájemné v běžných bytech. Na každém patře je deset pokojů, v nichž žije 40 až 50 lidí.“*[9]

Naneštěstí se opravdu jedná o jeden z „lepších“ případů. Ve vyloučených lokalitách kvete byznys s chudobou provozovaný lokálními zastupiteli a majiteli ubytoven. Ve společnosti panuje předsudek, že Romové nebo jiní chudí lidé vybavení ubytoven devastují. Skutečnost je však taková, že ačkoliv jejich majitelé inkasují astronomické částky, neplní povinnosti pronajímatele a ubytovny nechávají bez sebemenších oprav desítky let chátrat. Za jednu takovou vybydlenou místnost o výměře necelých 19 metrů čtverečních zaplatí romská rodina až 24 000 Kč. Pobyt dospělého stojí až 4200 Kč a pobyt dítěte 3900. Někteří majitelé mají v nájemních smlouvách zapsanou podmínku, aby dávky posílal úřad rovnou na jejich účet.[10] Konzervativní TOP09 však zavedla od roku 2012 *„maximální hranice uznatelných nákladů na bydlení“*,[11] přičemž se chvástala zastavením byznysu s chudobou. Výsledek je však takový, že ceny za vybydlené a majiteli neudržované ubytovny zůstávají přemrštěné a lidé musejí shánět peníze na doplatky, kde se jen dá. Ty často činí větší částku než konvenční bytová jednotka. Při pokusu o pronájem klasického bytu však romská rodina naráží na předsudky majitelů. Počet chudinských ghett v Česku přibývá. V roce 2006 jich bylo asi 330, do roku 2011 jejich počet stoupl na 400.[12] V nich žije podle odhadu až 100 000 lidí bez vyhlídky, že se ještě někdy dostanou k lepšímu bydlení. V ČR musí člověk závislý na dávkách vystačit asi se 100 Kč na den. A pokud máte děti, situace se nemění, nebo se mění k horšímu. Se čtrnáctiletým dítětem, které má prakticky stejnou spotřebu jako dospělý, se vaše životní minimum zvýší o 1100 Kč měsíčně.

Hnutí solidarity

Z výše uvedeného vyplývá, že tzv. „problém romské otázky“ není ničím jiným než problémem chudoby. To si uvědomují i někteří politici, gigantické nevládní organizace typu Člověk v tísni a nadnárodní instituce jako Světová banka (SB) a OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). Žádnou pomoc od nich ale nečekejme. Politici a mnozí místní zastupitelé již několikrát dokázali, že problémy umějí „řešit“ jen donucovací cestou. Peníze na rozvoj vyloučených regionů končí na kontech spřátelených firem nebo jsou použity na platy „sociální“ byrokracie. Sociálních problémů vesele využívají k prosazování nepopulárních zákonů, které chudobu ještě více prohlubují. Podobně jako ve státní správě jsou peníze na boj s chudobou utápěny v byrokracii obřích nevládních organizací. Ty se pak soustředí pouze na nejviditelnější elementy sociálních problémů a sepisují nesmyslné ciráty o své práci, aby si zajistily další tučné granty. Nejškodlivějším činitelem jsou však rozvojové projekty nadnárodních institucí (OECD, SB, MMF). Pod záminkou boje proti chudobě nepřestávají mluvit o uvolnění překážek ekonomickému růstu a dále tak šíří doktrínu neoliberalismu, která nejenže bídačí chudé regiony rozvojových zemí, ale i regiony rozvinutých zemí Evropy a Severní Ameriky.

Romská ghetta v České a Slovenské republice svým historickým původem a životními podmínkami příliš nápadně připomínají válkou a chudobou zbídačené regiony třetího světa. Se staletými křivdami se budeme asi muset každý vyrovnat po svém. Zároveň však musíme vystupňovat vyvracení mýtů, které o Romech kolují, kde je to jen možné. V práci, ve škole, na ulici, doma, na internetu i v médiích. Zajímavou inspiraci, jak posunout boj proti národnostnímu a třídnímu útlaku vpřed přináší John Holloway, který si všímá vzteku, kterým je společnost prostoupená. Otázkou je, kam je tento vztek nasměrován. Elity se pravděpodobně budou dále snažit směrovat tento vztek dolů. Proti těm, kteří jsou na tom ještě hůř a nemohou se bránit. Druhou možností je obrátit vztek směrem nahoru, tedy vůči prominentům a principům, které jsou skutečnými viníky současné krize.[13]

Odkaz hodný inspirace nám zanechal také anarchista Jakub Polák, který problému anticiganismu věnoval velkou část svého života. Je známý svou kritikou integračního paternalismu praktikovaného státem a nevládními organizacemi. V rozhovoru pro Antifašistickou akci uvedl: *„Romové potřebují nikoliv paternalistickou péči, ale respektování práva na vlastní způsob života a možnost o něm svobodně rozhodovat. Jestliže jim k tomu majoritní společnost dá prostor a umožní vlastní samosprávu, teprve tehdy získává právo požadovat po nich odpovědné jednání.“* Hájí cestu *„zformování Romů jako národa, a tím i schopnosti hájit své zájmy nejen jako jednotlivci, ale i jako celek.“* To však naráží na překážky ze strany politiků, společnosti a pasivity samotných Romů, kterou *„prohlubuje zkušenost se selháváním zastupitelské demokracie a právního státu, nahrazované klientelismem a korupcí. Přesto pro Romy nevidím jinou cestu než prosazování skupinových práv a program společenské samosprávy s možností samostatného hospodaření a spravedlivého rozdělení společenských prostředků ve všech oblastech života, navazující na romské tradice, ale prosazovaný demokratickými prostředky, aby byla vyloučena manipulace a zneužití moci.“*[14]

K problému vyloučení romské menšiny, její chudoby a nenávistných předsudků většinové společnosti se lze stavět různými způsoby. V několika směrech si ale žádá vzájemné společné úsilí. Zkušenosti ze sociálních konfliktů v ostravském Přednádraží, ústeckých Předlicích a Krásném Březně ukazují, že situaci lze zlepšit skrze akt solidarity. Nesmíme však zapomínat, že solidarita znamená *„jednat s ostatními jako se sobě rovnými, odmítnout nakládat s ostatními jako s prostředky k dosažení svého cíle a utvářet vztahy, které podporují svobodu všech namísto toho, aby menšina dominovala většině.“*[15] Solidarita musí být silnější než nenávist!

Zdroje:
1) cs.wikipedia: Romská menšina v Česku
2) Jana Horváthová: Kapitoly z dějin Romů, kap. 9 První pokus o asimilaci
3) Ctibor Nečas: Holocaust českých Romů
4) Milan Valach: Svět na předělu, s. 38
5) Milan Valach: Svět na předělu, s. 39
6) Novinky SK: Koniec fám. Rómovia na sociálnych dávkach neryžujú (6. 3. 2013)
7) Socioklub: Romové ve městě
8) Tamtéž
9) Deník Referendum: Situace chudých lidí je vážná a ponižující. Ukazují to příklady z Ostravy
10) Novinky.cz: Ubytovny jsou zlatý důl, jejich majitelé bohatnou na dávkách pro chudé (3. 3. 2013)
11) TOP09: Sociální dávky na bydlení, jejich limity a navrhovaná úprava
12) Deník Referendum: Počet ghett roste. Levněji než stěhování vyjde sociální pomoc
13) ČSAF: Hledání anarchistické politiky
14) Antifa.cz: Cikáni do plynu? Díl I. Rozhovor s Jakubem Polákem
15) Existence 3/2012: Proč je solidarita pro anarchisty tak důležitá

Pogrom pro korunu

(dokončení ze strany 1)

Darmožrouti do práce

Uměle vyvolaná nenávist k nebezpečným neprávoplatným majitelům koruny padesát často přerůstá v odpor k samotnému pobírání sociálních dávek. Napadání sociálních práv může být ve prospěch jen těm, kteří je nebudou nikdy potřebovat, a takových je stále míň. V celé Evropě stoupá nezaměstnanost, Českou republiku nevyjímaje. Podniky avizují další rozsáhlá propouštění. Sehnat práci, která by umožnila zajištění důstojných životních podmínek, je často nadlidský výkon pro bílého čerstvého absolventa vysoké školy. V stejně bídných podmínkách pracovních příležitostí, v jakých živoří romská menšina, se může zanedlouho ocitnout bílá většina. Příznačným obrázkem tohoto bezútěšného paradoxního stavu je už několik měsíců nedobrovolně nezaměstnaný pětadvacetiletý člověk, který před chudinskou ubytovnou prokládá hlasité skandování „cikáni do práce“ tichým, ale rozhodným „cikána bych nikdy nezaměstnal“. Papouškuje-li takový člověk politické heslo o příživnictví chudých, uniká mu, že spadá do stejné kategorie, nebo se jí nebezpečně blíží. V zaběhnuté frázi o parazitismu chudých zaznívá bezohlednost, arogance a sobeckost, je-li vyslovena byznysmeny a politiky, slyšíme-li ji však z úst do chudoby se propadající střední třídy, zní v ní zoufalá snaha odlišit se od nejchudších alespoň formálně.

Zdroj:
1) http://www.ods.cz/clanek/4473- zneuzivani-socialnich-davek-neni-malickost
tabulka) Údaje z roku 2010 dostupné na webu MPSV a MF

Druh výdaje	Částka v mil. Kč
Příspěvek na živobytí	2862
Doplatek na bydlení	686
Mimořádná okamžitá pomoc	333,5
Přídavek na dítě	3861,8
Rodičovský příspěvek	27 722
Sociální příplatek	3100
Příspěvek na bydlení	3521
Porodné	1565
Pohřebné	16,3
Dávky pěstounské péče	1005,4
Podpora v nezaměstnanosti	13 317
celkem	**57 990**
celkové výdaje státního rozpočtu	**1 156 790**

Aby se lidi konečně ozvali a navzájem se podpořili

(dokončení ze strany 1)

Jak vznikla „kauza Přednádraží“

Majitel domů v Přednádraží se vymyká typickým zavedeným šmelinářům s chudobou, jak je známe z jiných chudých českých lokalit. Oldřich Roztočil koupil domy (bez okolních pozemků) teprve před několika lety a společně s obyvateli se je snažil opravit tak, aby fungovaly jako slušné bydlení. Při jednání s městem, které je odpovědné za léta neřešený havarijní stav kanalizace, jež mu patří, byl neustále šikanován, takže podal na město trestní oznámení. Jedinou odpovědí úředníků byly výhrůžky. Ukázalo se, že město ve spolupráci s nevládními organizacemi (např. Poradnou pro lidská práva a občanství nebo sdružením Jekhetane) a pomocí dosazené figurky Jana Chytila, syna jednoho z radních, kterému přidělili úlohu romského koordinátora, již dávno před medializací kauzy v létě 2012 (kdy dalo najednou obyvatelům okamžitý příkaz k vystěhování kvůli havarijnímu stavu) hledalo pro obyvatele domů náhradní ubytování. Této klice se podařilo kompletně vystěhovat blízkou ulici Palackého. Kdo za těmito aktivitami stojí, je evidentní právě z uvedeného postupu: v Palackého ulici totiž koupila budovu bývalé školy soukromá Vysoká škola Karla Engliše se zřejmým úmyslem lacino postupně koupit celou lokalitu. Lacino proto, že ve čtvrti bydlí převážně Romové, s nimiž se už léta potichu šibruje a manipuluje stejně po celé republice.

Toto tiché kšeftování se zadrhlo ve chvíli, kdy došlo ke zveřejnění katastrofálního stavu způsobeného magistrátem, který léta kašlal na svou povinnost opravit městskou kanalizaci (při medializaci kauzy se dokonce snažil zpochybnit své vlastnictví). Sklepy domů zaplavené hnijícími splašky způsobily nejen statické ohrožení budov v Přednádraží, ale také několik epidemií žloutenky. Stavební úřad, hygienici i úřad příslušného městského obvodu mohli mít na svědomí lidské životy kvůli pochybnému kšeftu s majitelem soukromé vysoké školy a s dalšími obchodníky s chudobou – a to všechno shodou náhod za přítomnosti médií. Začali tedy marginalizovat svoji vinu, házet ji na majitele domů, na jejich obyvatele a kohokoli, kdo byl po ruce. Přitom ani nedokázali postupovat v souladu se zákonem, protože např. stavební úřad nejednal s majitelem domů o nutnosti oprav, nařídil obyvatelům, aby se ze dne na den vystěhovali, nemohl se prokázat povinným rozhodnutím soudu atd.

Majitel domů v Přednádraží se pak spojil s obyvateli domů, kteří považovali toto místo za svůj domov a chtěli zde zůstat. Svépomocí se společně pustili do oprav, provázených marným bojem s příslušnými úřady, se sociálními pracovníky, s Městským obvodem Moravská Ostrava a Přívoz odpovědným za inženýrské sítě, napojeným na byznysmeny s chudobou, a nakonec i s činovníky většiny zdejších nevládních organizací, kteří jsou kvůli grantům loajální jen k městu. Jak ovšem napsal už v srpnu loňského roku Jakub Polák, majitelův podnikatelský záměr provozovat obytné domy selhal, protože Roztočil „zastavit tlak na likvidaci Přednádraží sám nedokáže. Na to je příliš malá ryba, která narazila na velké žraloky.“

Kauza Přednádraží je ovšem v jednom ohledu jedinečná: Romové se postavili manipulaci shora a začali transparentně jednat s úřady a zveřejňovat všechny průvodní okolnosti. Mezi nejaktivnější patří paní Iveta Horvátová a její syn Imrich Horvát.

Nebojuješ za Přednádraží?

Ne, nejsem bojovník za Přednádraží, jsem bojovník za obyvatele Přednádraží.

Kam bývalí obyvatelé šli?

Hodně jich odešlo na ubytovnu, protože je k tomu přemluvil pan Dušan Červeňák, který dělá na Úřadu městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz. Tvrdil, že až po krátkém pobytu na ubytovně je šance dostat byt od města. Jenže ve skutečnosti dostával od pana Vladimíra Leška, majitele ubytoven, tisíc korun za každého člověka, kterého tam poslal bydlet. Hodně těch lidí je tam dodneška. Platí za osobu, ne za obývaný prostor, mají třeba jeden jednoplotýnkový vařič pro celou chodbu a některé ženy se dostanou na řadu s vařením pro rodinu až v sedm večer. Majitel ubytovny vybírá například za jeden pokoj o 20 m², kam dá celou rodinu, kolem 25 tisíc korun měsíčně. Sociální příspěvek je částí nájmu, který jde někdy ze sociálky rovnou majiteli ubytovny.

Nebo třeba paní Eva, která měla nájemní smlouvu na dobu neurčitou, byla výhrůžkami vystěhovaná z Palackého ulice, teď žije se svojí sedmičlennou rodinou v garáži v kolonii bezdomovců. Měli možnost přestěhovat se na Přednádraží, ale moc nevěří tomu, jak to tam dopadne. Snažíme se pro ně dojednat nějaký byt, ale je to zas ten samý problém – bez peněz se nedá dělat nic. A když ty peníze máte, stejně nic neseženete. Tady to totiž s Romama chodí tak, že jak moc mluvíš, tak si i škodíš.Třeba jedna rodina z těch, co jsou ještě na Přednádraží, byla asi podvedena nejvíc ze všech. Snažíme se jí nejvíc pomoct, ale nejde to a nevíme už jak, protože na začátku poslechli úředníky a teď mají kvůli tomu prostě smůlu. Město jim řeklo, my vám pomůžeme s bydlením, ale musíte se přestěhovat z Přednádraží. Uposlechli a šli na ubytovnu. Na ubytovně byli měsíc, dva měsíce – a byt žádný. Přitom má město 750 volných bytů. Tahle rodina se kvůli ubytovně rozdělila, jeden syn není vedený na úřadě práce, a tím pádem nemůže být na té ubytovně. Takže zůstal se svojí přítelkyní na Přednádraží. Mezitím změnili ubytovnu na azylový dům, kde se zvýšily nájmy a lidi na to nemají. Takže jsou teď zase spolu – na Přednádraží.

Co všechno pro Přednádraží děláte?

Většina domů se už nedá zachránit. Obývaný je už jen dům číslo 8. Na domě se provedly následující opravy: vyklizení všech volných bytů, zateplení volných bytů, kde byla rozbitá okna, polystyrenem a postupem času i zasklení oken. Dál tam byla porušená střecha, protože odpadly plechy, takže jsme nechali odborně opravit střechu okamžitě, jak se nám podařilo sehnat peníze. Dál tam byly nevyhovující rozvody elektřiny, takže jsme nechali udělat nové, dál nové světlo na chodbách, všechno podle platných norem. Z dalších nutných oprav jsme nechali udělat zábradlí, které na schodištích chybělo. Nechali jsme vyklidit sklep, který byl několik let zatopený, takže je teď, jak má být. A do budoucna budeme řešit odpady. Fekální jímky jsou nevyhovující, nejsou vybírané. Musí se opravit a dům se musí napojit na jímky jako prozatímní řešení, protože na kanalizaci nemáme peníze. Kanalizace na ten jeden dům by stála milion a půl. Na to peníze nemáme, takže jsme se domluvili se stavebním úřadem, že bychom zbudovali jednu centrální jímku, která by se jednou za čtrnáct dní vyvážela. Tohle už je v plánu dlouho, ale musíme čekat, až skončí zima, aby se dalo začít s prací. Je to další investice 100 tisíc korun, na což už jsme se Vzájemným soužitím Kumara Wishwanathana sehnali peníze jako dar.

Teď čekáte na konec zimy?

Teď se zatím dodělává ta elektřina, jsou nové rozvody, ale nejsou na ně napojeni obyvatelé některých bytů. Abychom to mohli udělat, potřebujeme souhlas majitele Roztočila.

Nejdůležitější práce, která tam je potřeba, je natáhnout vodu. V celém domě jsou totiž olověné trubky, což není podle hygienické normy možné. Za úkol si to vzal majitel, protože je vyučený instalatér. Dokud tam ale nebude elektrika, nemůže prý začít. Už je to měsíc a ještě nezačal dělat, takže nevíme, jak jsme na tom s trubkami. Vodu jsme provizorně nechali jen v jednom bytě. A jak jsou velké mrazy, tak to zamrzne.

Podle úřadu když se udělá ta voda, elektřina a jímka, tak jsme splnili požadavky a stavební úřad zanese dům číslo 8 do katastru. Teď je dům vedený jako stavba.

Mluvil jsi o penězích na opravy. Jak je sháníte?

Největším sponzorem byla nadace při OSN pro pomoc v nouzi, co se týče rekonstrukcí. Dalším podporovatelem je občanské sdružení Vzájemné soužití, které půjčilo majiteli Roztočilovi 150 tisíc korun, a poskytlo dar 30 tisíc na vyčištění sklepů od fekálií. Potom máme různé benefiční koncerty, já vím o třech – jeden byl v Ostravě a dva v Praze, kdy se na prvním benefičním koncertu vybralo 6000 na pomoc při placení kaucí těm, co se odstěhovali z Přednádraží, z druhého benefičního koncertu jsme zaplatili stávající dluh za vodu, z dalšího se daly peníze na opravu elektrických rozvodů a na úklid Přednádraží. Po vyklízení sklepů a stavebních úpravách jsou tam hromady stavební suti a přistavení kontejnerů je dost drahé. Nemáme udělaný celkový přesný rozpočet, takže nevíme, kolik nám bude ještě chybět. Jde to postupně od opravy k opravě.

Je tu zapojená voda. Jak se platí?

Ty lidi, co tu bydlí, mají špatné zkušenosti, skoro každý je chtěl nějak podvést. Třeba jeden z dřívějších obyvatel od nich vybral peníze na vodu a nikdy ji nezaplatil. Ten se tu už nesmí ukázat. Takže jsem tu udělal nástěnku, kolik se má zaplatit za vodu každý měsíc. Lidi se naučili líp hospodařit, vybíráme za byt 100 korun měsíčně, platíme a někdy nám i zbyde, takže už máme rezervní fond.

Někde v novinách se psalo, že jste taky vymalovali byty.

Pomáhali jsme při opravách, jak jsme uměli, takže já a můj kamarád Josef, který je vyučený malíř, jsme začali postupně malovat byty. Zdi byly v mizerném stavu, takže jsme do jednoho bytu dali 100 kilo vápna a nějakých 80 litrů barvy. Měli jsme dost velkou spotřebu materiálu – neudělali jsme to moc profesionálně. Pan Kumar z nás měl radost... V bytě, kde jsme začali, jsme měli mít kancelář s panem Kumarem, vedle by bylo dětské klubové centrum a v další místnosti by byla pro zdejší ochranka z místních obyvatel. Zatím je byt prázdný.

Co bude dál?

Na lidech, co tam zůstali, se podepsal stres a nejistota, jak to vlastně bude dál. Už jsou na dně.

Takový stav se nedá vydržet dlouho.

Je to na hlavu. Jeden den slavíme, že máme konečně opravenou střechu, a další den se ukáže, že bychom měli udělat kanalizaci za miliony korun.

Opravu střechy jsme zadali nejhorší firmě (Machala), která slíbila, že střechu začne dělat 25. listopadu a že 19. prosince bude hotová. Dneska máme 8. dubna a střecha byla dodělaná 5. dubna. Sláva. Na elektřinu jsme měli nejlepší firmu, udělali nové rozvody. Děláme postupně, co je třeba, ale situace se mění ze dne na den a třeba majitel najednou přestane komunikovat. Pro zdejší obyvatele je to velká psychická zátěž. Už o tom ani nechtějí s nikým mluvit. Doufají, že se dům jednou otevře, že přijde úředník a povolí kolaudaci. Jenže nic není jisté.

Než se dokončí rozvod vody, musí si ji nosit do bytů z přízemí, a když si chce paní vyprat, musí ji nanosit, dát ohřát a pak v rukách všechno vyprat. Pračku má, ale bez elektřiny je jí k ničemu. A celý den od rána se musí shánět dříví na topení do kamen.

Jak se k vám chovala média? Jednu dobu to bylo pro noviny i televize lákavé téma zavánějící katastrofou.

Jednou přijela taková krásná redaktorka z televize Nova a prohlásila, já jsem vám přišla pomoct, já tady s vámi strávím celý den, pane Horváte, jste schopný s námi chodit, provádět nás a mluvit do kamery? Tak jsme chodili, chtěli vidět něco špatného, chtěli vidět i pěknou stránku, ukazoval jsem jim krásné opravené domy, opravené byty, a oni stejně natočili ty odporné domy. Chtěla jít do sklepa, tam se zeptala: „Můžete mi říct, od čeho je tady ten bordel?“ Ležel tam nějaké smetí, tak jsem řekl, že třeba místní obyvatelé byli líní jít do popelnice, tak to vyhodili tady. Nevěděl jsem, že to nahrává, a taky jsem tím nemyslel, že se normálně hází smetí do sklepa. Natočila to do reportáže.

Taky tu byl ten den koncert, byli tam i Romové s bandaskami vína, takže to museli mít do Novy taky natočené, jak se Romové dokážou pořád bavit. A v den natáčení reportáže lidi čekali podpory, takže si museli taky natočit, že Romové berou nějaké sociálky. V reportáži pak bylo, že Romové dostali 18 tisíc přídavky, pak tam byly záběry, jak Romové večer na koncertě pijou za ty peníze... Takhle nám tou reportáží pomohla.

Tehdy byl náš tiskový mluvčí pan Bandy a vyhlásil na dva dny embargo na média. Média tady za námi utíkaly kolem baráku, chtěly rozhovor a slyšely: „My s váma mluvit nebudeme.“ Někteří jim chtěli i rozbíjet kamery. Média nás ukázali hodně špatně, ale na druhou stranu bez nich by nás byli vystěhovali ze dne na den a nikdo by o tom nevěděl.

A jezdí sem jeden student z JAMU od té doby, co viděl ve zprávách Přednádraží. Je to jediný dokumentarista, který to pořád sleduje a má zaznamenaný od začátku celý vývoj. Natáčel mě, jak bojuju za Přednádraží a jak to pak jednu dobu vzdávám.

Ale já nechci být v médiích jako osoba sám za sebe, nic na Přednádraží nedělám kvůli sobě. Jednou už jsem toho měl dost, aby mě média pořád ukazovala, a jak jsme malovali byt na Přednádraží, natáčeli tam z televize zase reportáž, tak jsem je prosil, ať zas neříkají, že jsem to já. Nebude vás poznat, tvrdili mi. Dokonce mi ukázali záběry, co natočili – byl na nich někdo, kdo maluje zeď. Nikdo by mě nepoznal. Večer jsem si zapl Události, komentáře a dívám se na ten záběr a vidím tam titulek: Imrich Horvát, obyvatel Přednádraží. Splnili, co slíbili, ze záběrů mě poznat nebylo. Jen tam napsali moje jméno.

Ty jsi bojovník...

Já nechci mluvit o sobě a za sebe. Když napíšu dopis, nepíšu ho svým jménem, ale píšu ho jménem Sjednocení Romů, organizace, která právě vzniká. Neprohlašuju se za bojovníka. Možná jsem aktivista. Nevěřím na jediný problém, jako je Přednádraží. Chtěl bych se zaměřit na problémy v České republice, které spolu souvisí a z kterých problémy jako Přednádraží vznikají. Mluvil jsem s lidmi z Ústí, z Prahy a přišel jsem na to, že o sobě nevíme. Do té doby jsem taky nevěděl o cizích problémech. Třeba při událostech ve Varnsdorfu se neozval nikdo z romských komunit jinde, žádná romská organizace se neozvala, že jim pomůže. Myslím, že největší problém nás Cigánů je, že se neumíme zastat jeden druhého, sami sebe.

My gádžové to taky neumíme.

Ne, vy to umíte. Co třeba akce iniciativy Stop vládě? To když proběhla demonstrace za Přednádraží, kolik myslíte, že tam bylo Romů? Pár lidí z Přednádraží. Chtěl bych, aby se Cigáni posbírali a postavili se za sebe navzájem, aby si jich město a média všimly a braly je vážně. Město by je nemohlo ignorovat a muselo by se k tomu vyjádřit a nakonec udělat něco, aby se ten přístup změnil. Teď řeší problémy odděleně s jedinci a slibují jim, že pro jednotlivce to vyřeší, když ten se pak nebude starat o ostatní.

Moje máma začala mluvit, začala chodit na radnici – a najednou se stal zázrak. Je to jediná osoba z ubytovny, která se mohla odstěhovat do městského bytu. Lidi, co šli na ubytovnu, jsou tam půl roku a nedostanou byt. Protože nemluví, a když tam přijdou média, televize, tak mají strach mluvit. Kdyby je totiž majitel ubytovny Leško viděl v televizi, jak se ozvali, tak je vyhodí.

Chci udělat něco pro to, aby se lidi konečně ozvali. Aby se navzájem podpořili. Aby byla nějaká asociace Romů, která by si vymohla přístup na jednání města, když se řeší nějaká romská otázka. Teď tam jsou „odborníci“, kteří nevědí nic o Romech. To přece nejde.

Vezmete nás za členy?

Je mi jedno, jestli je člověk bílý nebo černý. Pro mě je člověk člověkem a řeším jen to, jak to má srovnané v hlavě. Takže jo.

Díky.

Imrich Horvát (druhý zleva) s kamarády v Praze

Nepokoříme-li Romy, pokoříme jejich děti

Tonda Kováč

Politici a sociální činitelé, kteří se zabývají nepřizpůsobivostí velké části romské menšiny, vidí jednu z hlavních příčin selhání integrace ve vysokém počtu absencí romských školáků. Obviňují rodiče, kteří nedohlíží na docházku svých dítek a nechávají je poflakovat se v ulicích. *„Diskriminaci Romů vymýtíme tím, že se budou vzdělávat a pracovat. V budoucnu by mohly být sociální dávky podmíněny školní docházkou romských dětí,“* prohlásil již v roce 2009 Michael Kocáb.[1] Otázka podmínění sociální pomoci školní docházkou přišla znovu na přetřes po nepokojích ve Šluknovském výběžku roku 2011. Přišlo se na to, že pravidlo již léta existuje, jen jeho uplatňování není povinné. Za chybu to označil tehdejší ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek: *„Od prvního ledna zpřesníme a zpřísníme dikci zákona. Tedy jednoznačně stanovíme docházku do školy jako skutečnou podmínku pro výplatu dávek hmotné nouze. Dnes je to na uvážení správního orgánu...“*[2]

Podle těchto reakcí se zdá, že se autority vzdávají vlastní odpovědnosti za stav školství a úroveň vzdělanosti společnosti. Neptají se sami sebe „jak učit číst“, ale jak přinutit své žáky, aby akceptovali jejich jednotvárnou metodiku výuky. Důvody selhání nehledají v systému školství, ale v samotné společnosti, jejíž část se tomuto systému neumí anebo nechce přizpůsobit. Při hlubším pohledu však zjišťujeme, že autority odpovědné za školství plní svou úlohu velmi dobře. V hierarchické nesvobodné společnosti totiž není účelem školství společnost vzdělat, ale selektovat. Již od raného věku musí docházet k dělení zrna od plev. Pomocí nekompromisních nátlakových metod a nezpochybnitelného principu „něco za něco“ jsou dítěti již od plenek přidělovány vlastnosti vykreslující jeho charakter a budoucí postavení ve společenské hierarchii. Na vyšší příčky by měli dosáhnout pouze „dobří žáci“, kteří jsou šikovní, pilní, pracovití, disciplinovaní, nebo alespoň snaživí. Ti ostatní, kteří jsou pomalí, pohodlní, nebo dokonce líní, pak mají zastávat řadovou společenskou funkci, která vyžaduje jediné – přizpůsobit se zaběhlé hierarchii a systému práce. Hierarchická společnost jednoduše potřebuje úspěšné, méně úspěšné a neúspěšné a jejich reprodukci zajišťuje mimo jiné systém školství. Kdo by pak vykonával špinavou práci, kdyby byli všichni vzdělaní?

Vzděláním k porobě

Většina lidí si asi říká, že vzdělání je dobré nebo že vzdělání je vždy dobré anebo jakékoliv vzdělání je dobré. Jenomže pokud máte nějaký majetek a moc a chcete si zachovat své privilegované postavení, není jednodušší způsob než utvořit či uchopit vzdělávací systém, jehož struktura bude náležitě odpovídat společenskému uspořádání. Proto už první ministr školství USA Henry Barnard v roce 1867 prohlásil: *„Vzdělání vždy vede ke svobodě.“* Anarchisté však tento názor nesdílí. Institucionalizované školství totiž nevzdělává lid, ale produkuje občany, kteří jsou slepě loajální k existenci hierarchie, státních institucí a samotného státu. Občany, kteří strpí existenci vlády, jež jedná proti jejich zájmu. Občany, kteří nejsou schopni tvořit ani snít, pouze vybírat nejmenší zlo z hmatatelného. Občany, kteří budou schopni na pracovišti snášet područí vlastníků, nebo jimi dosazených šéfů, a „možnost“ změny práce respektive šéfa budou považovat za svobodu.

Jedním z prvních kritiků institucionalizovaného školství byl William Godwin. Ve svém díle *Zkoumání o podstatě politické spravedlnosti a jejím vlivu na všeobecnou ctnost a štěstí* napsal: *„Projektu národního vzdělávání by mělo být zabráněno z důvodu jeho zjevného spojenectví s národní vládou... Vláda neselže v jeho využití k posílení své moci a udržení svých institucí...“*[3] Státní školství dosáhlo bouřlivého vzestupu v devatenáctém století. Nebylo tomu tak z důvodu emancipace společnosti, které v jednotlivých státech toužily po větší a větší svobodě. Důvodem byla holá hospodářská nutnost. Vyžadoval si to tehdejší vzestup průmyslové výroby. Průmysl nepotřebuje svobodně myslící jedince, ale dělníky, po kterých vyžaduje dochvilnost, přesnost, pasivitu, poslušnost a ochotu snášet své méněcenné postavení. Podle Nigela Thrifta bylo tehdy mnoho průmyslníků přesvědčeno, že prvotní generace dělníků bylo téměř nemožné přimět k disciplíně. První dělníci nebyli zvyklí na režim námezdní práce a nehodlali respektovat autoritu zaměstnavatele. Jedinou nadějí byly přicházející generace, *„základní škola by mohla být využita k prosazení návyků pracovní disciplíny, nyní tolik nezbytné pro průmyslovou výrobu... Umístění malých dětí do škol, aby zde po dlouhé hodiny vykonávaly práci v nezáživných předmětech, bylo viděno jako pozitivní ctnost, která vytvářela návyk, neřku-li naturalizovala práci a únavu.“*[4]

Moderní škola

Anarchisté si od samého začátku uvědomovali, jakou úlohu sehrává oficiální školství v udržování struktur útlaku. Při budování svobodné společnosti proto hraje důležitou roli vize a praxe libertinské formy vzdělávání. Všichni známí anarchističtí myslitelé od Godwina přes Proudhona, Bakunina a Kropotkina, až po současníky jako Goodmana a Warda, kladou důraz na libertinské vzdělávání, které rozvíjí všechny studentovy stránky a zároveň povzbuzuje kritické myšlení a mentální svobodu.[5] Smyslem takového vzdělávání je slovy Proudhona postarat se o to, aby *„průmyslový dělník, člověk činu a intelektuál byli vtěsnáni do jednoho“*.[6] Povědomí o úloze konvenčního školství a ideály libertinské výchovy stály u zrodu alternativního vzdělávání, které je známé pod termínem Moderní škola. Moderní školy jsou samosprávné projekty, na jejichž chodu se podílejí studenti, rodiče a učitelé, kteří odmítají konvenční donucovací způsob výchovy a vzdělávání. Nejznámějším propagátorem Moderní školy se vzhledem k popravě, kterou na něm v roce 1909 vykonal španělský stát, stal Franciso Ferrer. Ten argumentoval: *„Vládci si vždy dávali pozor, aby kontrolovali vzdělávání lidí. Vědí, že jejich moc je téměř výlučně založena na školách, a stojí si za udržením svého monopolu. Škola je nástrojem dominance v rukou vládnoucí třídy.“*[7] Proto byla projektu Moderní školy přisuzována velká důležitost. Kladl si za cíl rozšířit svobodné ideály uvnitř hierarchické společnosti a podkopat jeden z jejích základních pilířů – školství. Namísto hierarchické výchovy Moderní škola podle Emmy Goldman *„rozvíjí jedince skrze vědomí a volnou hru charakteristických vlastností, pomocí čehož se [dítě] může stát sociální bytostí, jelikož se naučilo znát sebe a svůj vztah ke svým kamarádům...“*[8] Slovy Maxe Stirnera je tedy *„vzděláváním ke svobodě, ne k servilnosti“*.

Podstatou libertinského vzdělávání je, že studium a vědomosti jsou propojené se skutečnými životními procesy a osobním užitkem. Vzdělávání nesmí být podřízeno zvláštní instituci. Dítěti je ponechána možnost rozvíjet spontánně sebe samo, možnost směřovat své úsilí a svobodně si volit svůj obor. Učitel je senzitivním průvodcem, který reaguje na potřeby dítěte. Dítěti ukazuje, že je těžištěm vzdělávacího procesu a že se vzdělávání nesmí zvrhnout v indoktrinaci. Moderní škola nepoužívá žádné donucovací metody konvenčního školství, jako jsou např. poznámky, známky a prověrky. Jelikož je praktická znalost užitečnější než teorie, hodiny Moderní školy se často odehrávaly v továrnách, muzeích nebo na venkově. Výsledkem takového vzdělávání má být jedinec, který bude požadovat maximální podíl na chodu společnosti a maximální možnost volby. Jedinec, který zpochybňuje všechny formy autority. Již za éry Francisca Ferrera existovalo ve Španělsku padesát Moderních škol. V roce 1909 byl Ferrer španělskou vládou falešně obviněn z vedení povstání a navzdory celosvětovým protestům a důkazům o jeho nevině popraven. Tato událost nicméně zpopularizovala jeho úsilí a hnutí za moderní školu se rozšířilo po celém světě, vedle Británie, Francie, Belgie, Holandska, Itálie, Německa, Švýcarska, Polska, Jugoslávie, Argentiny, Brazílie, Mexika, Číny také do Československa. V největším měřítku však fungovalo v USA. Nezbývá než se těmito ideály inspirovat. A co říci na námitky typu „bez vzdělání si žádnou práci nenajdeš“? Co dělat pro zlepšení situace tady a teď? Nezbývá než lhát o svém dosaženém vzdělání a praxi, falšovat výuční listy, maturitní vysvědčení a diplomy. Ti, co tvoří pravidla, si je stejně kupují, tak si nemusíme nic vyčítat.

Zdroje:

1) TV NOVA: Dávky pro Romy jen za školní docházku (21. 12. 2009)

2) Novinky.cz: Úřady se zdráhají podmínit výplatu sociálních dávek školní docházkou (4. 10. 2011)

3) Cit. v: Colin Ward: Anarchy in Action, s. 81

4) Cit. v: Juliet B. Schor: The Overworked American, s. 61

5) Anarchist FAQ: What are Modern Schools?

6) Cit. v: Steward Edward: The Paris Commune, s. 274

7) Cit. v: Clifford Harper: Anarchy: A Graphic Guide, s. 100

8) Red Emma Speaks, s. 121

Potkáte nás...

Rádi bychom vás pozvali na tyto akce, na kterých najdete stánek s distribucí našich tiskovin:

30. 4. 2013, Praha
Beseda: Krize bydlení a jeho alternativy – Přednáška německého odboru squatterů Mietshäuser Syndikat a debata o možnostech bydlení v Česku v klubu café v Lese. Více info na: krizebydleni.notlong.com

1. 5. 2013, Praha
Demonstrace: 1. Máj – Párty skončila – Mejdan nejbohatších končí, mejdan neprivilegovaných začíná. Demonstrace proti obchodu s chudobou a třídním rozdílům ve společnosti. Sraz ve 14.00 na náměstí Republiky. Více info na: 1maj.cz

4. 5. 2013, Věžnička u Jihlavy
Fotbal proti rasismu – Šestý ročník sportovně-kulturního dne s nejedním společenským přesahem. Fotbalový turnaj, malovací workshop, výstava, vegan jídlo, distra, koncert. Více info na: fpr.musicfor-liberation.com

11.-12. 5. 2013, Bratislava
Stierajme rozdiely, vytvárajme alternatívy – Prednášky, workshopy, tematická literatúra, koncert v klube Obluda. Viac na: maj.liberaction.sk

25. 5. 2013, Brno
ProtestFest – Desátý ročník brněnského festivalu alternativní kultury a aktivismu. Více info na: www.protestfest.cz

19.-20. 7. 2013, Hradec Králové
Play Fast or Don't – Desátý ročník DIY festivalu na královéhradeckém letišti. Více info na: www.playfast.cz

Bleskovky

Sbírka pro pražské chudé děti

Radnice Prahy 7 vyhlásila peněžní sbírku pro děti, které navštěvují základní školy v tomto pražském obvodě a jejichž rodiče nemají peníze na to, aby jim platili školní obědy. Náhodným průzkumem kvality stravování školních dětí se přišlo na to, že jich desítky na různých základních školách Prahy 7 trpí podvýživou. Hladové děti prý nesnídají, nesvačí a namísto oběda dostávají ve školních jídelnách aspoň čaj. Jejich nezaměstnaní rodiče žijí zpravidla z podpory, která nestačí na základní provoz domácnosti ani na to, aby dětem kupovali dotované obědy v ceně 25 až 27 korun. Podle statistického úřadu Evropské unie Eurostat je pětina dětí v Česku ohrožena chudobou a dvě procenta si jich nemůžou dovolit jíst denně ovoce ani zeleninu.

Chudých máme nad plán

Před třemi lety tvrdilo Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), že v rámci EU patří Česko mezi státy nejméně ohrožené chudobou. Podle letošních statistik ministerstva žije v regionech, kde není k sehnání práce, polovina lidí z dávek v hmotné nouzi. Zároveň prohlásila odpovědná ministryně, že na vyplácení dávek chybí v resortním rozpočtu 4 miliardy korun z potřebných zhruba 10 miliard. Oblíbený ministr financí Kalousek žádné další peníze poskytnout nehodlá, protože prý už tak dostává MPSV na výdaje nejvíc ze všech ministerstev. Jak chce vláda naplnit svůj dlouhodobý plán snížení počtu ohrožených chudobou do roku 2020 o 30 tisíc osob, tedy raději nechtějme vědět. Odpovědnou politikou zaměstnanosti či prostřednictvím veřejných výdajů asi těžko.

Tři dny bezdomovcem

„Seznámím se s co nejvíce bezdomovci a vstřebám jejich životní styl, jak to jen dokážu,“ řekl britský novinář, který si chtěl kvůli reportáži zkusit, jaké je to žít na ulici. Naneštěstí tuto zkušenost dotáhl až do úplného konce. Bylo mu šestadvacet let, těšil se dobrému zdraví, a přesto po třech dnech strávených na ulici zemřel na podchlazení (venku byly v noci -4 °C). O televizní reportáž na téma bezdomovectví byl požádán charitativní organizací Crisis, kterou znepokojuje neustále rostoucí počet lidí bez domova napříč Británií.

Československá anarchistická federace

Československá anarchistická federace (ČSAF) byla založena v létě roku 1995 a je součástí Internacionály anarchistických federací (IFA/IAF). ČSAF sdružuje místní skupiny a jednotlivce, kteří se hlásí k anarchistickým myšlenkám. Je organizací sdružující pracující, nezaměstnané a studenty podle anarchistických principů. Tím se rozumí především federalismus, samospráva, aktivita zdola, absence hierarchie a nerovnosti. ČSAF usiluje o vytvoření svobodné společnosti založené na územní a výrobní samosprávě, autonomii a federalismu, rovnosti, solidaritě a sociální spravedlnosti. Společnosti, kterou budeme spravovat my samotní – obyčejní lidé – pracující, studenti, nezaměstnaní, důchodci a další neprivilegovaní.

ČSAF se věnuje propagaci anarchistických myšlenek a různorodým aktivitám, které považuje za důležité. V současné době je ČSAF tvořena několika místními skupinami a jednotlivci v různých koutech země, fungují například lokální skupiny Východní Čechy, Severní Čechy, Praha, Střední Čechy, Ostrava, Olomoucko, Jižní Morava, Liberecko, Karlovy Vary, Plzeň či Posázaví.

csaf@csaf.cz ★ www.csaf.cz